

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ในการประกอบธุรกิจในประเทศไทยกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่จัดทำบัญชีให้ถูกต้องตามแต่ละประเภทของกิจการ โดยตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ตามมาตรา 11 กำหนดให้ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีซึ่งเป็นห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย นิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศและกิจการร่วมค้าตามประมวลรัษฎากร ต้องจัดทำงบการเงินและยื่นงบการเงินดังกล่าวต่อสำนักงานกลางบัญชีหรือสำนักงานบัญชีประจำท้องที่ภายในห้าเดือนนับแต่วันปิดบัญชี สำหรับกรณีของบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ให้ยื่นภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่งบการเงินนั้นได้รับอนุมัติในที่ประชุมใหญ่ งบการเงินต้องได้รับการตรวจสอบและแสดงความเห็นโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เว้นแต่งบการเงินของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีซึ่งเป็นห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยที่มีทุน สินทรัพย์ หรือรายได้ รายการใดรายการหนึ่งหรือทุกรายการ ไม่เกินที่กำหนดโดยกฎกระทรวง¹

การสอบบัญชี² คือ การตรวจสอบสมุดบัญชี เอกสารประกอบการลงบัญชีและหลักฐานอื่นๆ โดยผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชีตามแนวปฏิบัติงานที่วิชาชีพได้กำหนดเป็นมาตรฐานไว้ เพื่อให้ผู้สอบบัญชีจะสามารถวินิจฉัยและแสดงความเห็นได้ว่างบการเงินที่กิจการจัดทำขึ้นมีความถูกต้องตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปเพียงใดหรือไม่และงบการเงินดังกล่าว ได้แสดงข้อมูลที่จำเป็นเพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้ทราบอย่างเพียงพอแล้วหรือไม่ นอกจากนี้ผู้สอบบัญชียังเสนอข้อสังเกตต่อผู้บริหารของกิจการ เพื่อให้ทราบถึงข้อบกพร่องเกี่ยวกับการควบคุมภายในของกิจการและ บางครั้งการตรวจสอบยังช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถรายงานการทุจริตในกิจการให้ผู้บริหารได้

ในปัจจุบันผู้ประกอบการต่างๆ ได้มีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการประมวลผลข้อมูลทางการเงินเพื่อจัดทำบัญชีและงบการเงินเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้สอบบัญชีไม่สามารถติดตามรายการบัญชีต่างๆ ตั้งแต่ต้นจนถึงงบการเงินได้ ดังนั้นผู้สอบบัญชีจึงจำเป็นต้องประเมินประสิทธิภาพระบบควบคุมภายในของกิจการที่ใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อที่จะสามารถทำให้ผู้สอบบัญชีเกิดความเชื่อถือและใช้ประโยชน์จากการควบคุมภายในนั้นในการปฏิบัติงานสอบบัญชี

¹ สวัสดิการกรมทะเบียนการค้า, พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543, (นนทบุรี, 2543). หน้า 5.

² พยอม ถึงห้เสนห์, การสอบบัญชี (กรุงเทพมหานคร, 2543), หน้า 1-1.

เนื่องจากการใช้คอมพิวเตอร์ในการประมวลผลอาจไม่ปรากฏหลักฐานที่สามารถมองเห็นได้ ซึ่งในสถานการณ์เช่นนี้ผู้สอบบัญชีย่อมไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยวิธีตามปกติ ซึ่งทำให้ต้องใช้คอมพิวเตอร์เข้าช่วย ดังนั้น จึงควรมีการออกแบบ และพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่จะช่วยในการสอบบัญชีของผู้ตรวจสอบ ให้เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชี

การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการสอบบัญชีจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการตรวจสอบในด้านการได้มาซึ่งหลักฐานอย่างเพียงพอและการประเมินหลักฐานเพื่อการตรวจสอบการใช้คอมพิวเตอร์สามารถตรวจสอบเอกสารได้จำนวนมากขึ้นหรือทั้งหมดแทนที่จะต้องเลือกตรวจเพียงบางรายการ ในการตรวจวิเคราะห์เพื่อค้นหารายการที่ผิดปกติการใช้คอมพิวเตอร์สอบทานรายการและรายละเอียดขอดคงเหลือ รวมทั้งพิมพ์รายงานรายการที่ผิดปกติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับการสอบบัญชีในต่างประเทศ มีการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการสอบบัญชีหลายโปรแกรม ได้แก่ Interactive Data Extraction and Analysis (IDEA), Audit Command Language (ACL), PANAUDIT PLUS, PC-FOCAUDIT, CARS, APPLAUD-Audit และ PROSPECTOR เป็นต้น³ ซึ่งโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการสอบบัญชีในประเทศไทยส่วนใหญ่จะนำโปรแกรมมาจากต่างประเทศ จึงทำให้เกิดแนวความคิดในการออกแบบและพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการสอบบัญชีสำหรับกิจการซื้อขายไปที่ใช้โปรแกรมบัญชีสำเร็จรูปในการทำบัญชี เพื่อที่จะนำมาใช้กับการสอบบัญชีในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการสอบบัญชี ตามมาตรฐานการสอบบัญชี
2. เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการสอบบัญชีไปใช้ในกระบวนการตรวจสอบอย่างเหมาะสม

³ สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย เอกสารการอบรม โครงการศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพการสอบบัญชี, การใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดทำและตรวจสอบบัญชี, (กรุงเทพมหานคร, 2540), หน้า 401.

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ได้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการสอบบัญชีที่ออกแบบและพัฒนาตามมาตรฐานการสอบบัญชี
2. ผู้สอบบัญชีสามารถนำข้อมูลที่ได้จากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการสอบบัญชี ไปใช้ในกระบวนการตรวจสอบอย่างเหมาะสม

นิยามศัพท์

การออกแบบและพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หมายถึง การออกแบบและพัฒนาชุดคำสั่งสำหรับควบคุมการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ ตั้งแต่ในระดับความคิด (Concept) ไปจนถึงการนำไปใช้งาน (Implementation) เพื่อให้สามารถทำงานได้ตามที่ผู้พัฒนาต้องการ

โปรแกรมบัญชีสำเร็จรูป⁴ หมายถึง โปรแกรมบัญชีสำเร็จรูปที่พัฒนาและใช้ในประเทศไทย และมีคุณสมบัติของโปรแกรมตามมาตรฐาน ที่กรมสรรพากรกำหนดชนิดใดชนิดหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ชนิด ก.

1. เป็นโปรแกรมที่เมื่อบันทึกข้อมูล และ โอนเข้าบัญชีแยกประเภทแล้วจะแก้ไขรายการนั้นๆ โดยไร้ร่องรอยไม่ได้ ถ้าจะแก้ไขต้องบันทึกรายการปรับปรุงตามวิธีการทางบัญชี
2. เป็นโปรแกรมที่ช่วยไม่ให้หลีกเลี่ยงภาษี
3. เป็นโปรแกรมที่มีระบบรักษาความปลอดภัยเพื่อควบคุมการเข้าถึงข้อมูลได้
4. เป็นโปรแกรมที่การบันทึกรายการเป็นไปตามหลักบัญชีคู่

ชนิด ข.

1. เป็นโปรแกรมที่เมื่อบันทึกข้อมูล และ โอนเข้าบัญชีแยกประเภทแล้วจะแก้ไขรายการนั้นๆ โดยไร้ร่องรอยไม่ได้ ถ้าจะแก้ไขต้องบันทึกรายการปรับปรุงตามวิธีการทางบัญชี
2. เป็นโปรแกรมที่ช่วยไม่ให้หลีกเลี่ยงภาษี
3. เป็นโปรแกรมที่มีระบบรักษาความปลอดภัยเพื่อควบคุมการเข้าถึงข้อมูลได้
4. เป็นโปรแกรมที่การบันทึกรายการเป็นไปตามหลักบัญชีคู่

⁴ สรรพากรสาส์น เอกสารประกอบการสัมมนา, เรื่อง ไขการคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล, (กรุงเทพมหานคร, 2543), หน้า 71.

5. เป็นโปรแกรมที่มีระบบซอฟต์แวร์ในระบบงานบางระบบใช้ระบบคอมพิวเตอร์ เช่น ระบบขาย ระบบพัสดุ ฯลฯ ระบบซอฟต์แวร์นั้นต้องโอนเข้าระบบบัญชีแยกประเภทได้โดยตรง

ชนิด ค.

1. เป็นโปรแกรมที่เมื่อบันทึกข้อมูล และโอนเข้าบัญชีแยกประเภทแล้วจะแก้ไขรายการนั้นๆ โดยไร้ร่องรอยไม่ได้ ถ้าจะแก้ไขต้องบันทึกรายการปรับปรุงตามวิธีการทางบัญชี
2. เป็นโปรแกรมที่ช่วยไม่ให้หลีกเลี่ยงภาษี
3. เป็นโปรแกรมที่มีระบบรักษาความปลอดภัยเพื่อควบคุมการเข้าถึงข้อมูลได้
4. เป็นโปรแกรมที่การบันทึกรายการเป็นไปตามหลักบัญชีคู่
5. เป็นโปรแกรมที่มีระบบซอฟต์แวร์ในระบบงานทุกระบบใช้ระบบคอมพิวเตอร์ ระบบซอฟต์แวร์นั้นต้องโอนเข้าระบบบัญชีแยกประเภทได้โดยตรง

ชนิด ง.

1. เป็นโปรแกรมที่เมื่อบันทึกข้อมูล และโอนเข้าบัญชีแยกประเภทแล้วจะแก้ไขรายการนั้นๆ โดยไร้ร่องรอยไม่ได้ ถ้าจะแก้ไขต้องบันทึกรายการปรับปรุงตามวิธีการทางบัญชี
2. เป็นโปรแกรมที่ช่วยไม่ให้หลีกเลี่ยงภาษี
3. เป็นโปรแกรมที่มีระบบรักษาความปลอดภัยเพื่อควบคุมการเข้าถึงข้อมูลได้
4. เป็นโปรแกรมที่การบันทึกรายการเป็นไปตามหลักบัญชีคู่
5. เป็นโปรแกรมที่มีระบบซอฟต์แวร์ในระบบงานทุกระบบใช้ระบบคอมพิวเตอร์ ระบบซอฟต์แวร์นั้นต้องโอนเข้าระบบบัญชีแยกประเภทได้โดยตรง
6. มีการแจ้งรหัสผ่านต่อกรมสรรพากร เพื่อให้สามารถผ่านระบบรักษาความปลอดภัยได้ โดยให้ใส่ซองปิดผนึก ซึ่งกรมสรรพากรจะไม่เปิด เว้นแต่จะเปิดต่อหน้าผู้ประกอบการ

โปรแกรมช่วยในการสอบบัญชี หมายถึง โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมาช่วยในการตรวจสอบบัญชีโดยเฉพาะ

โปรแกรมเดลไฟล์ (Delphi) หมายถึง โปรแกรมที่เป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาแบบประยุกต์บนระบบปฏิบัติการ Windows ภาษาพื้นฐานที่ใช้คือ ภาษา Pascal (Object Pascal)

ฟิลด์ข้อมูล(Field) หมายถึง กลุ่มของตัวอักษรที่นำมาเรียงกันเพื่อให้ความหมายของสิ่งๆ หนึ่ง

เรคอร์ด (Record) หมายถึง กลุ่มของฟิลด์ที่สัมพันธ์กัน และให้ข้อมูลที่เป็นประวัติหรือรายละเอียดของสิ่งๆ นั้น

แฟ้มข้อมูล หรือไฟล์ (File) หมายถึง กลุ่มของเรคอร์ดที่แทนข้อมูลเดียวกัน

ฐานข้อมูล (Database) หมายถึง กลุ่มของไฟล์ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกัน